

۶. الزامات تحقق سیاست‌های کلی با رویکرد ویژه به توانمندی‌های «فاوا»

کد موضوعی: ۲۸۰

شماره مسلسل: ۹۷۵۱

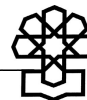
تیر ماه ۱۳۸۸

دفتر: مطالعات ارتباطات و فناوری‌های نوین

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۱	مقدمه
۲	۱. بررسی مجموعه سیاست‌های ابلاغی برنامه پنجم
۲	۱-۱. نگرش هدف‌گذارانه
۳	۱-۲. نگرش سیاست‌گذارانه
۳	۲. تحلیل ابلاغیه با رویکرد «فاوا»
۲۳	۲-۱. آمار مربوط به ویژگی سیاست‌ها
۲۳	۲-۲. دیدگاه‌های معطوف به فاوا در میان سیاست‌ها
۲۷	نتیجه‌گیری

۶. الزامات تحقق سیاست‌های کلی با رویکرد ویژه به توانمندی‌های «فاوا»^۱

چکیده

الزامات تدوین و تصویب لایحه برنامه پنجم توسعه، ترجمان سیاست‌های کلی برنامه پنجم برای قانونگذاران است.

امروزه به تجربه ثابت شده است که درک مقتضیات زمان برای فهم معضلات و چگونگی رفع و حل آنها، نخستین الزام برای سیاستگذاران، قانونگذاران و مجریان است.

عصر حاضر، عصر انقلاب اطلاعات و ارتباطات، نام گرفته و عالی‌ترین ارمغان و دستاورد این عصر، ابزاری است قوی برای درک و حل معضلات توسعه، فرهنگ‌سازی و ساختن حال و آینده.

نام این ابزار، فناوری اطلاعات و ارتباطات یا به اختصار «فاوا» است!

با در نظر گرفتن توانایی‌های فاوا، چنانچه کاربردهای فاوا، ابزار تحقق سیاست‌ها قرار گیرند و بند بند مجموعه سیاست‌های ابلاغی، به‌علاوه نامه منضم به آن، با قرائتی فاوا - گرایانه،^۲ تشریح و تحلیل شوند، این نتیجه، حاصل می‌شود که: ایجاد زیرساخت‌های حقوقی، قانونی، مدیریتی، فنی و اطلاعاتی برای ارائه گسترده و فرابخشی خدمات الکترونیکی یکی از مهم‌ترین الزامات تحقق اهداف دومین، سومین و چهارمین پنج‌سال از چشم‌انداز بیست‌ساله توسعه همه‌جانبه جمهوری اسلامی ایران به‌شمار می‌رود. اما مهم‌ترین الزامات تحقق این سیاست‌ها، سیاست‌گذاری کلی فاوا است یعنی مجموعه سیاست‌هایی که ویژه و مختص چگونگی استفاده محوری از فاوا برای تعالی و توسعه کشور است.

مقدمه

فاوا، هم پدیدآورنده عصر حاضر است و هم دستاورد رو به رشد و نقطه قوت آن برای حل مؤثر معضلات دیرینه جوامع بشری مانند فقر، ناآگاهی و دورافتادگی که نتیجه آنها، عدم اغتنام از فرصت‌هایی است که دولت‌ها، به‌طور معمول، هرازگاهی در اختیار اقشار آسیب‌پذیر می‌گذارند.

برنامه پنجم، دومین برنامه از چشم‌انداز بیست‌ساله کشور است بنابراین برای افزایش

۱. منظور از «فاوا»، فناوری اطلاعات و ارتباطات است.

اثر بخشی این برنامه در تحقق اهداف چشم‌انداز از سویی باید با درک نقاط ضعف و قوت برنامه چهارم هم از حیث تدوین و هم از حیث اجرا تدوین شود و از سوی دیگر در راستای سیاست‌های ابلاغی مقام معظم رهبری و براساس فرصت‌هایی که در این برهه از زمان برای کشور متصور است باشد. در این مطالعه سعی شده است از منظر توانمندی‌های فاوا و الزامات اجرایی سیاست‌ها از این طریق، به سند بالادستی برنامه یعنی سیاست‌های ابلاغی برنامه پنجم نگریسته شود.

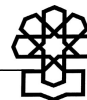
۱. بررسی مجموعه سیاست‌های ابلاغی برنامه پنجم

در متن مجموعه سیاست‌ها، دو نگرش، اعمال شده است: هدف‌گذاری و سیاست‌گذاری

۱-۱. نگرش هدف‌گذارانه

هدف‌گذاری‌ها، در متن مجموعه سیاست‌ها، با ذکر کمیت، (عدد و رقم) مشخص شده‌اند که شامل یازده مورد زیر هستند.

- دستیابی به جایگاه دوم علمی و فناوری در منطقه و تثبیت آن در برنامه پنجم (بند «۷-۲»).
  - افزایش بودجه تحقیق و پژوهش، به ۳ درصد تولید ناخالص داخلی تا پایان برنامه پنجم (بند «۷-۱»).
  - افزایش ورود دانش‌آموختگان دوره کارشناسی به دوره‌های تحصیلات تکمیلی، به ۲۰ درصد (بند «۷-۱»).
  - کاهش سهم مردم از هزینه‌های سلامت، به ۳۰ درصد تا پایان برنامه پنجم (بند «۱۹-۵»).
  - تحقق رشد مستمر و پرشتاب اقتصادی، به میزان ۸ درصد نرخ رشد سالیانه تولید ناخالص داخلی (بند «۲۱»).
  - حفظ نسبت پس‌انداز به تولید ناخالص داخلی حداقل در سطح ۴۰ درصد (بند «۲۱-۱»).
  - واریز سالیانه حداقل ۲۰ درصد از منابع حاصل از صادرات نفت، گاز و فراورده‌های نفتی به صندوق توسعه ملی (بند «۲۲-۱»).
  - کاهش فاصله دو دهک بالا و پایین درآمدی جامعه به طوری که ضریب جینی به حداکثر ۰/۳۵ درصد در پایان برنامه برسد (بند «۳۵-۸»).
  - تا پایان برنامه، سهم تعاون به ۲۵ درصد برسد (بند «۳۵-۸»).
  - رساندن نرخ بیکاری به ۷ درصد هدف‌گیری شود (بند «۳۵-۴»).
  - ارتقای سهم بهره‌وری در رشد اقتصادی به یک سوم در پایان برنامه (۲۱-۲).
- این ۱۱ مورد هدف‌گذاری‌ها، تنها در پنج بند (بندهای «۷-۱-۲-۳-۴-۵») آمده‌اند و اهداف

کلان لایحه برنامه پنجم توسعه را رقم می‌زنند به این معنا که مدت اعتبارشان، پنج سال (تا سال ۱۳۹۳) است.

۲-۱. نگرش سیاستگذارانه

بقیه ۴۰ بند این مجموعه، حاوی سیاست‌های بلندمدتی است که، مدت اعتبارشان، حداقل تا سال ۱۴۰۴، سال پایانی چشم‌انداز بیست‌ساله است و لذا منطق، مشی و قانونمندی برنامه‌های پنجم، ششم و هفتم توسعه کشور را مشخص می‌کنند.

۲. تحلیل ابلاغیه با رویکرد «فاوا»^۱

تحلیل، فرایند بررسی تفصیلی اجزای یک کل واحد و مطالعه روابط پنهان و آشکار، میان اجزای آن، به‌منظور درک عمیق آن کل واحد است.

ابلاغیه مقام معظم رهبری، به‌مثابه چنین کل واحدی است که از یک نامه و مجموعه سیاست‌های کلی برنامه پنجم، ترکیب شده است.

اما در این بین فاوا نقش ویژه‌ای دارد که می‌تواند توانمندی خود را در اجرای سیاست‌ها و برنامه پنجم نشان دهد، با استفاده بهینه از کاربردهای فاوا که:

- رشد آفرین،
- خودکفاساز،
- توانایی‌بخش،
- آگاهی‌رسان و آگاهی‌افزا،
- رهایی‌بخش از جهل و جهالت، دورافتادگی و انزوا و فقر،
- فرصت‌ساز و منشأ لایزال فرصت‌های بی‌شمار هستند.

به‌درستی که اگر هر عصری از اعصار گذشته تاریخ تکامل جوامع بشری، با کمبودهای مربوط به آن دوران و چگونگی مقابله با آن مشخص می‌شود (در عصر کشاورزی با کمبود آذوقه و ضرورت اسکان و در عصر صنعت با کمبود سرمایه و سایر منابع تولید صنعتی و ضرورت اعمال صرفه‌جویی، متمرکزسازی کار و سرمایه در یک محل معین و ساختاردهی تسمه نقاله‌ای به فرایند تولید، توزیع و مصرف) اینک عصر انقلاب اطلاعات، فراوانی فرصت‌ها، جایگزین کمبودهای دوران‌ساز سابق شده‌اند و ظهور عصر فرصت‌های بی‌شمار و امکانات بیکران را بشارت می‌دهند.

۱. فناوری اطلاعات و ارتباطات.

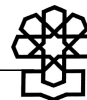

نماد فرصت‌سازی این عصر نیز ظهور جوامع شبکه‌ای^۱ و زندگی دیجیتالی^۲ است. البته، تهیه و تدوین‌کنندگان متن مجموعه سیاست‌ها نیز بر اهمیت فاوا به خوبی آگاه بوده‌اند که «استفاده بهینه از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی برای تحقق اهداف فرهنگی نظام» را در متن سیاست‌ها گنجانده‌اند (نک، بند «۵» از «امور فرهنگی»).

اینکه آیا سیاست ابلاغ شده در بند «۵» مبنی «بر استفاده از فاوا برای تحقق اهداف فرهنگی نظام» را باید محدود فرض کرد یا گسترده، پرسشی است تعیین‌کننده، برای اعمال محدودیت یا گسترده‌گی در رویکرد ویژه به فاوا. بلافاصله پس از بند «۵»، از بند آخر بخش امور فرهنگی (یعنی ششمین سیاست از این مجموعه سیاست‌ها) چنین برمی‌آید که یکی از اهداف فرهنگی نظام، «ایجاد درک مشترک از چشم‌انداز بیست‌ساله و تقویت باورها و عزم ملی برای تحقق آن»، است و این مهم، به عقیده تهیه‌کنندگان این مطالعه، محقق نمی‌شود مگر با رویکرد ویژه به فاوا و اعمال آن در مورد کلیت ابلاغیه و بند بند مجموعه سیاست‌ها.

به‌علاوه بند یکم از امور فرهنگی نیز تأییدی بر لزوم تهیه پیوست‌های فرهنگی برای همه طرح‌ها و پروژه‌های مهم برنامه پنجم توسعه و مهندسی فرهنگی کل نظام است. این بدان معناست که تحقق بخش اعظم سیاست‌ها، مثل موارد زیر، وابسته به اعمال چنین رویکردی است:

- اصلاح نظام اداری (بند «۱۳»)،
- بهبود کیفیت خدمات (بند «۱۳»)،
- تمرکززدایی در حوزه‌های اداری و اجرایی (بند «۱۳»)،
- پیشگیری از فساد اداری (بند «۱۳»)،
- تنظیم قوانین مورد نیاز برای مقابله با فساد و اجرای تحول اداری نظام (بند «۱۳»)،
- اصلاح قوانین و مقررات (بند «۱۲»)،
- تقویت و کارآمد کردن نظام بازرسی (بند «۱۲»)،
- تأکید بر سلامت همه‌جانبه آحاد مردم و جامعه (بند «۱۹»)،
- توسعه کمی و کیفی بیمه‌های سلامت (بند «۵-۱۹»)،
- بهبود فضای کسب‌وکار (بند «۲-۲۱»)،
- تحول در نظام آموزش عالی (بند «۷»)،
- تحول در پژوهش (بند «۷»)،
- رسیدن به جایگاه دوم علم و فناوری در منطقه (۲-۷)،

- و بسیاری دیگر که در تحقق همه اینها، فاوا نقشی اساسی ایفا می‌کند.

الزامات

تدوین الگوی توسعه ایرانی - اسلامی، با رویکرد، فاوا به معنای بومی‌سازی «بیانیه اصول^۱ جامعه اطلاعات» و «برنامه اقدام»^۲ آن است، کاری که از سال ۱۳۸۲ روی میز شورای عالی اطلاع‌رسانی، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و سایر وزارتخانه‌های مرتبط قرار گرفته است.

سامانه‌ها و روال‌های داده‌برگیری باید جای تلاش‌های پراکنده و غیرمنظم برای جمع‌آوری داده‌ها را بگیرند، زیرا ارائه اطلاعات متقن، بموقع، قابل دسترسی لحظه‌ای و مربوط و مرتبط با نیاز، ضرورت دارد.

هم‌اکنون اطلاعات متقن، قابل اعتماد، دست اول، بموقع، قابل دسترسی لحظه‌ای و مربوط و مرتبط با نیاز درخواست‌کنندگان، یا کم تولید می‌شود و یا اصلاً تولید نمی‌شود و درست به همین علت است که نه آماری از خط فقر مطلق و نسبی داریم و نه اطلاعات دقیقی از سایر آمارهای «دموگرافیکی» یا جمعیت‌شناختی. لذا در نبود چنین اطلاعات حیاتی برای برنامه‌ریزی، «اطلاعات» باید به مفهوم مرکزی همه تلاش‌های حکومتی تعبیر و تبدیل و فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات باید به‌عنوان اصلی‌ترین فناوری در سه برنامه پنج‌ساله پیش رو تا سال پایانی چشم‌انداز لحاظ شود یعنی اصلی‌تر از زیست فناوری، نانو فناوری، فناوری هسته‌ای و سایر فناوری‌ها، زیرا همه فناوری‌ها، وابسته به فاوا هستند! و فاوا، فناوری فناوری‌هاست.

به تجربه ثابت شده است که فاوا برای پیشرفت، تعالی و توسعه، نقش محوری دارد، زیرا قوی‌ترین ابزار برای مدل‌سازی، پیش‌بینی، برنامه‌ریزی، کنترل پروژه‌ها و اصلاح بموقع برنامه‌هاست. از همین رو برای اینکه فاوا به محور توسعه همه‌جانبه کشور بدل شود باید به‌نحوی از انحاء، «مدیریت فاوا»ی کشور شکل گیرد، یعنی یک اصلاح ساختار اساسی در این بخش لازم است.

چنین مدیریتی نباید فقط به فکر دولت و تدارک وزارتخانه‌ها و سازمان‌های دولتی، از لحاظ تسهیلات و تجهیزات فاوا باشد، بلکه باید برنامه‌ای حداکثری برای ارائه خدمات الکترونیکی در سراسر کشور اعم از خدمات دولتی و غیردولتی عمومی یا غیردولتی خصوصی، تدوین کند.

از آنجایی که اصلی‌ترین مبحث این مطالعه یعنی محوریت فاوا برای تحقق اهداف و سیاست‌های نظام در بخش‌های قبل این مطالعه، تا حدودی بررسی شد، به لحاظ پرهیز از اطاله کلام، تحلیل دیدگاه‌های متن مجموعه سیاست‌ها، به روش جدولی انجام می‌شود:

- در جدول زیر ستون اول از دست راست به بندهای مجموعه سیاست‌های برنامه پنجم و

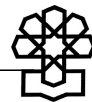
1. Declaration of Principles

2. Action Plan

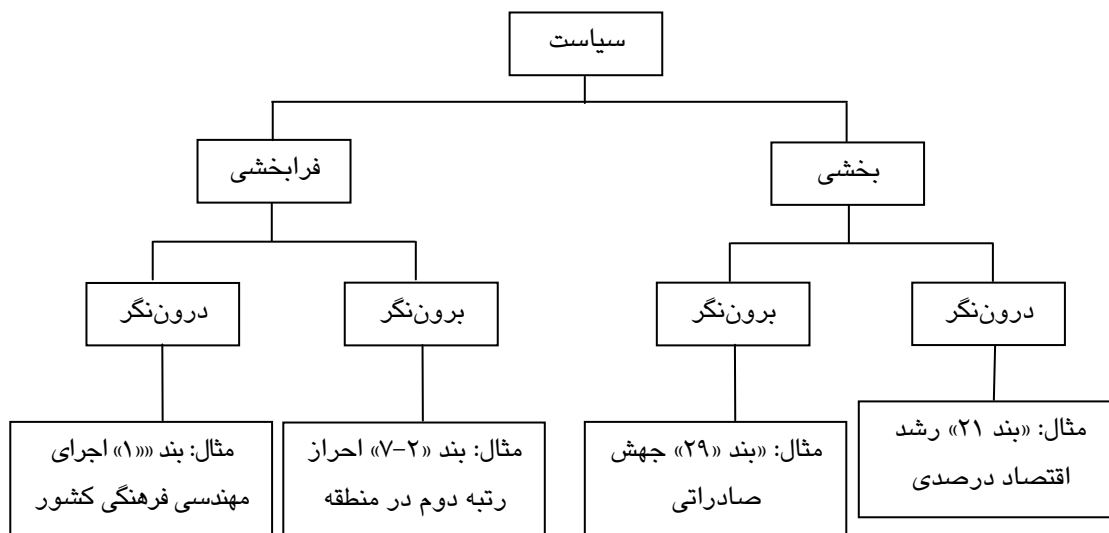
ستون دوم تا ستون دوازدهم به ترتیب به ویژگی‌های زیر اختصاص دارد:

- ستون دوم: خاص فاوا بودن سیاست‌ها،
  - ستون سوم: مرتبط با فاوا بودن سیاست‌ها،
  - ستون چهارم: توجیه ارتباط سیاست با فاوا،
  - ستون پنجم: ویژگی هدف‌گذارانه بودن،
  - ستون ششم: ویژگی سیاستگذارانه بودن،
  - ستون هفتم: درون‌نگر بخشی بودن سیاست،
  - ستون هشتم: درون‌نگر فرابخشی بودن سیاست،
  - ستون نهم: برون‌نگر بخشی بودن سیاست،
  - ستون دهم: برون‌نگر فرابخشی بودن سیاست،
  - ستون یازدهم: مداخله‌گرایانه و حمایتی بودن سیاست (Hands-on)،
  - ستون دوازدهم: آزادسازانه و غیرمداخله‌ای بودن سیاست (Hands-off).
- در مورد مفهوم و معنای درون‌نگری، برون‌نگری، بخشی بودن یا فرابخشی بودن سیاست‌ها، به‌عنوان ملاک تفکیک آنها، باید توجه داشت که:
- سیاستی، درون‌نگر است که اهداف آن مربوط به نهادها، سازمان‌ها، شرکت‌ها، بخش‌ها و آحاد داخل مرزهای کشور می‌باشد و بازار داخلی کشور را هدف‌گیری کند. (مثلاً «فاوا برای فرهنگ»، سیاستی درون‌نگر است)
  - و سیاستی، برون‌نگر است که اهداف آن، مربوط به نهادها، سازمان‌ها، شرکت‌ها، بخش‌ها و بازار خارج از کشور باشد و یا کشور را در مقایسه با سایر کشورها، ممتاز نماید. (برای مثال: احراز رتبه‌ای عالی در رده‌بندی‌های جهانی و یا جهش صادراتی در عرصه جهانی، سیاسی برون‌نگر است).
  - اما بخشی بودن سیاست‌ها، ملاکی است که از میان همه بخش‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور، فقط یک یا چند بخش محدود را هدف‌گیری می‌کند.
- فرضاً اگر موضوع سیاستی، مربوط به نظامیان، سپاهیان و نیروهای انتظامی کشور است، چنین سیاستی را می‌توان «بخشی»، قلمداد کرد. زیرا به همه آحاد یک کشور مربوط نمی‌شود و فقط بخش معینی را دربرمی‌گیرد. البته در عرف جهانی به سیاست‌هایی که معطوف به ایجاد یک بخش صنعتی - اقتصادی خاص است، «بخشی» گفته می‌شود. مانند سیاست ایجاد بخش صنعت فاوا در درون کشور.
- در مقابل بخشی بودن سیاست‌ها، فرابخشی بودن سیاست‌ها قرار دارد که اهداف آن به همه آحاد یک کشور مربوط می‌شود.

مثل سیاست «فاوا برای توسعه» یا «فاوا برای فرهنگ».

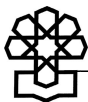
- با اعمال ملاک‌های بخشی، فرابخشی، درون‌نگری و برون‌نگری مذکور، ساختار سلسله مراتبی ملاک‌های ارزیابی سیاست‌های کلی نظام، حاصل می‌شود.

اما در خصوص سیاست‌های مداخله‌گرانه دولت و آزادسازانه باید توضیحات زیر مورد توجه قرار گیرد.

سیاست‌های مداخله‌گرانه یا Hands-on سیاست‌هایی هستند که دولت یا خود سیاست را اجرا می‌کند، یا با بودجه‌های عمومی، حمایت مالی از اجرای سیاست توسط بخش خصوصی به عمل آورد. نظیر سیاست‌های امنیتی و سیاست‌های تصدیگری دولت.

سیاست‌های آزادسازانه یا Hands-off سیاست‌هایی هستند که دولت مسیر و هدف اجرای سیاست‌ها و برنامه‌ها را مشخص می‌کند، ولی اجرا توسط نهادهای غیردولتی انجام می‌گیرد. اما باید ذکر کرد این نگاه به سیاست‌ها صفر و یکی نیست گاهی سیاست‌ها از منظر فازی برخوردار است. نظیر سیاست خصوصی‌سازی برخی تصدیگری‌ها که خود سیاستی Hands-off است ولی پس از واگذاری اگر نهادی تنظیم‌کننده نظیر رگولاتوری برای حکمرانی موضوع ایجاد شود سیاستی Hands-on است.

جدول تحلیل ویژگی‌های سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

H= off	H=on	برون‌نگر فرابخشی	برون‌نگر بخشی	درون‌نگر فرابخشی	درون‌نگر بخشی	سیاست‌گذاری	هدف‌گذاری	توجیه ارتباط با فاوا	مرتبط با فاوا	خاص فاوا	سیاست‌ها
	✓			✓		✓	-	-		-	● امور فرهنگی ۱. تکمیل و اجرای طرح مهندسی فرهنگی کشور و تهیه پیوست فرهنگی برای طرح‌های مهم
	✓			✓		✓	-	● تولید محتوای الکترونیکی فرهنگی	✓		۲. زنده و نمایان نگه‌داشتن اندیشه دینی و سیاسی حضرت امام خمینی (ره) و برجسته کردن نقش آن به‌عنوان یک معیار اساسی در تمام سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها
×	✓			✓	-	✓	-	-			۳. تقویت قانون‌گرایی، انضباط اجتماعی، وجدان کاری، خودباوری، روحیه کار جمعی، ابتکار، درستکاری، قناعت، پرهیز از اسراف و اهتمام به ارتقای کیفیت در تولید
	✓			✓	-	✓	-	-			۴. مقابله با جریان‌ات انحرافی در حوزه دین و زدودن خرافات و موهومات
✓	✓				✓	✓	-	-	-	✓	۵. استفاده بهینه از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی برای تحقق اهداف فرهنگی نظام
✓	✓			✓		✓	-	-	✓		۶. ایجاد درک مشترک از چشم‌انداز بیست ساله و تقویت باور و عزم ملی برای تحقق آن
✓	✓			✓	-		✓	-	✓		● امور علمی و فناوری ۷. تحول در نظام آموزش عالی و پژوهش در موارد زیر:
✓	✓				✓		✓	-	✓		۷-۱. افزایش بودجه تحقیق و پژوهش به ۳ درصد تولید ناخالص داخلی تا پایان برنامه پنجم و افزایش ورود دانش‌آموختگان دوره کارشناسی به دوره‌های تحصیلات

H= off	H=on	برون نگر فرابخشی	برون نگر بخشی	درون نگر فرابخشی	درون نگر بخشی	سیاستگذاری	هدف گذاری	توجیه ارتباط با فاوا	مرتبط با فاوا	خاص فاوا	سیاست‌ها
											تکمیلی به ۲۰ درصد
✓	✓		✓				✓	-	✓	-	۷-۲. دستیابی به جایگاه دوم علمی و فناوری در منطقه و تثبیت آن در برنامه پنجم
✓	✓				✓	✓		• ایجاد شبکه‌های اجتماعی الکترونیکی برای ارتباطات صنعت و پژوهش	✓		۷-۳. ارتباط مؤثر بین دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی با صنعت و بخش‌های مربوط جامعه
✓				✓		✓		-	✓	-	۷-۴. توانمندسازی بخش غیردولتی برای مشارکت در تولید علم و فناوری
✓	✓			✓		✓		-	✓	-	۷-۵. دستیابی به فناوری‌های پیشرفته مورد نیاز
✓	✓			✓		✓		• بهره‌گیری از فاوا برای آموزش الکترونیکی و پرورش	✓	-	۸. تحول در نظام آموزش و پرورش با هدف ارتقای کیفی آن براساس نیازها و اولویت‌های کشور در سه حوزه دانش، مهارت و تربیت و نیز افزایش سلامت روحی و جسمی دانش‌آموزان
✓	✓			✓		✓		• توسعه علم ارتباطات • توسعه جامعه اطلاعاتی	✓		۹. تحول و ارتقای علوم انسانی با: تقویت جایگاه و منزلت این علوم، جذب افراد مستعد و بانگیزه، اصلاح و بازنگری در متون و برنامه‌ها و روش‌های آموزشی، ارتقای کمی و کیفی مراکز و فعالیت‌های پژوهشی و ترویج نظریه پردازی، نقد و آزاداندیشی

H= off	H=on	برون نگر فرابخشی	برون نگر بخشی	درون نگر فرابخشی	درون نگر بخشی	سیاستگذاری	هدف گذاری	توجیه ارتباط با فاوا	مرتبط با فاوا	خاص فاوا	سیاستها
✓	✓				✓	✓		-	✓		۱۰. گسترش حمایت‌های هدفمند مادی و معنوی از نخبگان و نوآوران علمی و فناوری از طریق: ارتقای منزلت اجتماعی، ارتقای سطح علمی و مهارتی، رفع دغدغه خطرپذیری مالی در مراحل پژوهشی و آزمایشی نوآوری‌ها، کمک به تجاری‌سازی دستاوردهای آن
	✓			✓		✓		-	✓		۱۱. تکمیل و اجرای نقشه جامع علمی کشور
✓				✓		✓		اشتغال زنان در منزل و واحد کاری شبکه‌های اجتماعی زنان	✓		● امور اجتماعی ۱۲. تقویت خانواده و جایگاه زن در آن و در صحنه‌های اجتماعی و استیفای حقوق شرعی و قانونی بانوان در همه عرصه‌ها و توجه ویژه به نقش سازنده آن
✓				✓		✓		-	✓	-	۱۳. تقویت هویت ملی جوانان متناسب با آرمان‌های انقلاب اسلامی، فراهم کردن محیط رشد فکری و علمی و تلاش در جهت رفع دغدغه‌های شغلی، ازدواج، مسکن و آسیب‌های اجتماعی آنان، توجه به مقتضیات دوره جوانی و نیازها و توانایی‌های آنان.
	✓				✓	✓		بدون فاوا نظام اداری و قضایی متحول نمی‌شود فصل پنجم قانون مدیریت خدمات کشوری	✓		۱۴. اصلاح نظام اداری و قضایی در جهت: افزایش تحرک و کارایی، بهبود خدمت‌رسانی به مردم، تأمین کرامت و معیشت کارکنان، به‌کارگیری مدیران و قضات لایق و امین و تأمین شغلی آنان، حذف یا ادغام مدیریت‌های موازی، تأکید بر تمرکززدایی در حوزه‌های اداری و اجرایی، پیشگیری از فساد اداری و مبارزه با آن و تنظیم قوانین مورد نیاز

H= off	H=on	برون نگر فرابخشی	برون نگر بخشی	درون نگر فرابخشی	درون نگر بخشی	سیاستگذاری	هدف گذاری	توجیه ارتباط با فاوا	مرتبط با فاوا	خاص فاوا	سیاستها
✓					✓	✓		-	-		۱۵. هویت بخشی به سیمای شهر و روستا، بازآفرینی و روزآمدسازی معماری ایرانی - اسلامی، رعایت معیارهای - پیشرفته برای ایمنی بناها و استحکام ساخت وسازها
	✓			✓		✓		حسابرسی رایانه‌ای بانک اطلاعات عملکرد مدیران و نهادها و...	✓		۱۶. تقویت و کارآمد کردن نظام بازرسی و نظارت، اصلاح قوانین و مقررات در جهت رفع تداخل میان وظایف نهادهای نظارتی و بازرسی
	✓			✓		✓		-			۱۷. اولویت دادن به ایشارگران انقلاب اسلامی در عرضه منابع مالی و فرصت‌ها و امکانات و مسئولیت‌های دولتی و در صحنه‌های مختلف فرهنگی و اقتصادی
✓	✓				✓	✓		گردشگری الکترونیکی معرفی مراکز گردشگری در اینترنت سلامت الکترونیکی و پرونده الکترونیکی ملت منابع لازم برای توسعه فاوا برای سلامت	✓		۱۸. اهتمام به توسعه ورزش و حمایت از گسترش فعالیت‌های گردشگری با تأکید بر سفرهای زیارتی
-	-	-	-	-	-	-	-	-			۱۹. تأکید بر رویکرد انسان سالم و سلامت همه جانبه با توجه به:
	✓			✓		✓		-	✓		۱-۱۹. یکپارچگی در سیاستگذاری، برنامه ریزی، ارزشیابی، نظارت و تخصیص منابع عمومی

H= off	H=on	برون نگر فرابخشی	برون نگر بخشی	درون نگر فرابخشی	درون نگر بخشی	سیاستگذاری	هدفگذاری	توجیه ارتباط با فاوا	مرتبط با فاوا	خاص فاوا	سیاستها
✓	✓				✓	✓		-	-	-	۱۹-۲. ارتقای شاخص‌های سلامت هوا، امنیت غذا، محیط و بهداشت جسمی و روحی
✓	✓				✓	✓		• توسعه دولت الکترونیک	✓	-	۱۹-۳. کاهش مخاطرات و آلودگی‌های تهدیدکننده سلامت
✓	✓				✓	✓		-	-	-	۱۹-۴. اصلاح الگوی تغذیه جامعه با بهبود ترکیب و سلامت مواد غذایی
✓	✓				✓		×	کارت هوشمند سلامت و بانک اطلاعات بیمه‌ها	✓		۱۹-۵. توسعه کمی و کیفی بیمه‌های سلامت و کاهش سهم مردم از هزینه‌های سلامت به ۳۰ درصد تا پایان برنامه پنجم
	✓				✓	✓		سالم‌سازی فضای سایر	✓		۲۰. ارتقا امنیت اجتماعی
	✓				✓	✓		مبارزه با پیام‌های الکترونیکی و وبسایت‌های مستهجن	✓		۲۰-۱. مبارزه همه‌جانبه با مواد مخدر و روانگردان و اهتمام به اجرای سیاست‌های کلی مبارزه با مواد مخدر
	✓				✓	✓		-	-		۲۰-۲. سامان بخشی مناطق حاشیه‌نشین و پیشگیری و کنترل ناهنجاری‌های عمومی ناشی از آن
✓	✓				✓	✓		آموزش‌های چندرسانه‌ای و اینترنتی و مبارزه با جرائم سایبری	✓	-	۲۰-۳. استفاده از ابزارهای فرهنگی، آموزشی و رسانه‌ها برای پیشگیری و مقابله با ناهنجاری‌های فرهنگی و اجتماعی

H= off	H=on	برون نگر فرابخشی	برون نگر بخشی	درون نگر فرابخشی	درون نگر بخشی	سیاستگذاری	هدفگذاری	توجیه ارتباط با فاوا	مرتبط با فاوا	خاص فاوا	سیاستها
	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	• امور اقتصادی الف) رشد مناسب اقتصادی با تأکید بر:
✓	✓			✓			✓	-	✓		۲۱. تحقق رشد مستمر و پرشتاب اقتصادی به میزان حداقل ۸ درصد نرخ رشد سالیانه تولید ناخالص داخلی با:
✓	✓				✓		✓	-	✓		۱-۲۱. توسعه سرمایه‌گذاری از طریق کاهش شکاف پس‌انداز - سرمایه‌گذاری با حفظ نسبت پس‌انداز به تولید ناخالص داخلی حداقل در سطح ۴۰ درصد و جذب منابع و سرمایه‌گذاری خارجی
✓	✓			✓			✓	ارتقا بهره‌وری با استفاده از فاوا	✓		۲-۲۱. ارتقای سهم بهره‌وری در رشد اقتصادی به یکسوم در پایان برنامه
✓	✓			✓		✓		-	✓	✓	۳-۲۱. بهبود فضای کسب و کار در کشور با تأکید بر ثبات محیط اقتصاد کلان، فراهم آوردن زیرساخت‌های ارتباطی، اطلاعاتی، حقوقی، علمی و فناوری مورد نیاز، کاهش خطرپذیری‌های کلان اقتصادی، ارائه مستمر آمار و اطلاعات به صورت شفاف و منظم به جامعه
✓	✓			✓		✓		استانداردهای حوزه فاوا	✓		۴-۲۱. تقویت و توسعه نظام استاندارد ملی
	✓			✓		✓		-	-		۲۲. تغییر نگاه به نفت و گاز و درآمدهای حاصل از آن، از منبع تأمین بودجه عمومی به «منابع و سرمایه‌های زاینده اقتصادی» و ایجاد صندوق توسعه ملی با تصویب اساسنامه آن در مجلس شورای اسلامی در سال اول برنامه پنجم و برنامه‌ریزی برای استفاده از مزیت نسبی نفت و گاز در

H= off	H=on	برون نگر فرابخشی	برون نگر بخشی	درون نگر فرابخشی	درون نگر بخشی	سیاستگذاری	هدف گذاری	توجیه ارتباط با فاوا	مرتبط با فاوا	خاص فاوا	سیاستها
											زنجیره صنعتی و خدماتی و پایین دستی وابسته بدان با رعایت:
	✓				✓	✓	✓	-	-	-	۲۲-۱. واریز سالیانه حداقل ۲۰ درصد از منابع حاصل از صادرات نفت و گاز و فراورده های نفتی به صندوق توسعه ملی
✓			✓		✓	✓		تسهیلات مرتبط با شرکت های فاوا	✓		۲۲-۲. ارائه تسهیلات از منابع صندوق توسعه ملی به بخش های خصوصی، تعاونی و عمومی غیردولتی با هدف تولید و توسعه سرمایه گذاری در داخل و خارج کشور با در نظر گرفتن شرایط رقابتی و بازدهی مناسب اقتصادی
	✓			✓		✓	✓	-	-	-	۲۲-۳. قطع وابستگی هزینه های جاری دولت به درآمدهای نفت و گاز تا پایان برنامه
✓	✓			✓		✓		بانکداری الکترونیکی سامانه های یکپارچه بانکی قابل نظارت	✓	✓	۲۳. اصلاح ساختار نظام بانکی با اجرای کامل و روزآمد قانون بانکداری بدون ربا و نهادینه کردن نظام های قرض الحسنه، تأمین اعتبارات خرد و اعتبارات لازم برای سرمایه گذاری های بزرگ
✓	✓			✓		✓		شفاف سازی اطلاعات با استفاده از فاوا سامانه الکترونیکی بورس	✓		۲۴. ارتقای کمی و کیفی بازارهای مالی (سرمایه، پول و بیمه) با تأکید بر کارایی، شفافیت و سلامت
✓	✓			✓		✓		-	✓		۲۵. تحقق سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و الزامات مربوط به هر یک از بندها با تأکید بر:
✓	✓			✓		✓		-	-		۲۵-۱. حمایت از شکل گیری بازارهای رقابتی

H= off	H=on	بیرون نگر فرابخشی	بیرون نگر بخشی	درون نگر فرابخشی	درون نگر بخشی	سیاستگذاری	هدف گذاری	توجیه ارتباط با فاوا	مرتبط با فاوا	خاص فاوا	سیاستها
	✓			✓		✓		رگولاتوری بخش ICT اصلاح ساختار نهادهای مرتبط با فاوا	✓	-	۲۵-۲. ایجاد ساختارهای مناسب برای ایفای وظایف حاکمیتی (سیاستگذاری، هدایت و نظارت)
✓				✓		✓		-	-		۲۵-۳. تنظیم سیاستهای تشویقی در جهت تبدیل فعالیتهای غیرمتشکل (نهاد خانوار) به فعالیتهای واحدهای حقوقی
✓	✓				✓	✓		-	-		۲۵-۴. ایجاد بازار رقابتی برای ارائه خدمات بیمه درمانی
	✓				✓	✓		-	-		۲۶. توجه به ارزش اقتصادی، امنیتی، سیاسی و زیست محیطی آب با تسریع در استحصال، عرضه، نگهداری و مصرف آن و مهار آبهایی که از کشور خارج می شود با اولویت استفاده از منابع آبهای مشترک
	✓				✓	✓		-	-		۲۷. سرمایه گذاری در استحصال و استخراج گاز و نفت و معادن مشترک با کشورهای همسایه با رعایت سیاستهای کلی اصل ۴۴ قانون اساسی
	✓				✓	✓		-	-		۲۸. حفظ ذخایر راهبردی ارزی به مقداری که اطمینان از تأمین نیازهای اساسی کشور در مدت معین (براساس مصوبه شورای عالی امنیت ملی) حاصل گردد
✓			✓			✓		صادرات خدمات فنی و مهندسی فاوا صادرات نرم افزار توسعه اپراتورهای تلفنی همراه	✓	✓	۲۹. تأکید بر راهبرد توسعه صادرات به ویژه در بخش خدمات با فناوری بالا به نحوی که کسری تراز بازرگانی بدون نفت کاهش یافته و توازن در تجارت خدمات ایجاد گردد

H= off	H=on	برون نگر فرابخشی	برون نگر بخشی	درون نگر فرابخشی	درون نگر بخشی	سیاستگذاری	هدف گذاری	توجیه ارتباط با فاوا	مرتبط با فاوا	خاص فاوا	سیاستها
								به کشورهای منطقه			
✓	✓	✓				✓		-	✓		۳۰. گسترش همه جانبه همکاری با کشورهای منطقه جنوب غربی آسیا در تجارت، سرمایه گذاری و فناوری
✓	✓			✓			✓	-	✓	✓	۳۱. ارتقا و هماهنگی میان اهداف توسعه ای: آموزش، بهداشت و اشتغال به طوری که در پایان برنامه پنجم، شاخص توسعه انسانی به سطح کشورهای با توسعه انسانی بالا برسد
	✓				✓	✓		سامانه های کنترل و آینه ها و اطلاعات عملکردی بودجه ای	✓		۳۲. تبدیل نظام بودجه ریزی کشور به بودجه ریزی عملیاتی
	✓			✓		✓		-	✓		۳۳. برقراری ارتباط کمی و کیفی میان برنامه پنج ساله و بودجه های سالیانه با سند چشم انداز با رعایت شفافیت و قابلیت نظارت
	✓			✓		✓		-			(ب) گسترش عدالت اجتماعی با: ۳۴. تنظیم همه جانبه فعالیت های مربوط به رشد و توسعه اقتصادی بر پایه عدالت اجتماعی و کاهش فاصله میان درآمدهای طبقات و رفع محرومیت از قشرهای کم درآمد با تأکید بر موارد زیر:
	✓			✓		✓		بانک اطلاعات خانوار بانک اطلاعات یارانه بانک اطلاعات بیمه	✓		۳۴-۱. جبران نابرابری های غیرموجه درآمدی از طریق سیاست های مالیاتی، اعطای یارانه های هدفمند و سازوکارهای بیمه ای

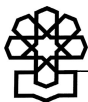
H= off	H=on	برون نگر فرابخشی	برون نگر بخشی	درون نگر فرابخشی	درون نگر بخشی	سیاستگذاری	هدف گذاری	توجیه ارتباط با فاوا	مرتبط با فاوا	خاص فاوا	سیاست‌ها
	✓			✓		✓		-		✓	۲-۳۴. تکمیل بانک اطلاعاتی مربوط به اقسشار دو دهک پایین درآمدی و به‌هنگام کردن مداوم آن
	✓			✓		✓		-	-		۳-۳۴. هدفمند کردن یارانه‌های آشکار و اجرای تدریجی هدفمند کردن یارانه‌های غیرآشکار
✓	✓			✓		✓		-		✓	۴-۳۴. تأمین برخورداری آحاد جامعه از اطلاعات اقتصادی
✓	✓			✓		✓		فاصله ایران با کشورهای توسعه یافته در حوزه فاوا کم است و قابل جبران	✓		۲۵. اقدامات لازم برای جبران عقب‌ماندگی‌های حاصل از دوران‌های تاریخی گذشته با تأکید بر:
✓	✓				✓	✓		بـورس الکترونیکی محصولات و خدمات کشاورزی سامانه همکاری‌های فنی کشاورزی	✓	✓	۱-۳۵. ارتقای سطح درآمد و زندگی روستاییان و کشاورزان با تهیه طرح‌های توسعه روستایی، گسترش کشاورزی صنعتی، صنایع روستایی و خدمات نوین و اصلاح نظام قیمت‌گذاری محصولات کشاورزی
✓	✓			✓		✓		-		-	۲-۳۵. گسترش فعالیت‌های اقتصادی در مناطق مرزی و سواحل جنوبی و جزایر با استفاده از ظرفیت‌های بازرگانی خارجی کشور
	✓			✓		✓		-		-	۳-۲۵. کاهش فاصله دو دهک بالا و پایین درآمدی جامعه به طوری که ضریب جینی به حداکثر ۳۵٪ در پایان برنامه برسد

H= off	H=on	برون نگر فرابخشی	برون نگر بخشی	درون نگر فرابخشی	درون نگر بخشی	سیاستگذاری	هدف گذاری	توجیه ارتباط با فاوا	مرتبط با فاوا	خاص فاوا	سیاست‌ها
✓	✓			✓			✓	با توجه به گسترش دانش‌آموختگان حوزه فاوا می‌توان نرخ بیکاری این حوزه را به صفر نزدیک کرد	✓		۴-۲۵. انجام اقدامات ضروری برای رساندن نرخ بیکاری در کشور به ۷ درصد
✓	✓				✓	✓		-	✓		۵-۲۵. تأمین بیمه فراگیر و کارآمد و گسترش کمی و کیفی نظام تأمین اجتماعی و خدمات بیمه درمانی
	✓			✓		✓		پیش‌گیری از سوءاستفاده‌های سایبری	✓	-	۶-۲۵. توسعه نظام‌های پیشگیری از آسیب‌های فردی و اجتماعی
	✓			✓		✓		-	✓		۷-۲۵. حمایت از اقشار محروم و زنان سرپرست خانوار
✓	✓				✓		✓	توسعه تعاونی‌های حوزه فاوا و تخصیص برخی پیمان‌ها به آنها	✓		۸-۲۵. توسعه بخش تعاون با هدف توانمندسازی اقشار متوسط و کم‌درآمد جامعه به نحوی که تا پایان برنامه پنجم سهم تعاون به ۲۵ درصد برسد
✓	✓			✓		✓		انتخابات الکترونیکی در رأی‌گیری‌های ملی بخش، منطقه‌ای و نیز صنفی		-	• امور سیاسی، دفاعی و امنیتی ۳۶. تقویت حضور و مشارکت مردم در عرصه‌های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی
✓	✓			✓		✓		-		-	۳۷. جهت‌دهی جریان‌های سیاسی به پایبندی به ارزش‌های اسلامی - انقلابی، دفاع از منافع ملی، دشمن‌ستیزی، قانون‌پذیری و اصول اخلاقی

H= off	H=on	برون نگر فرابخشی	برون نگر بخشی	درون نگر فرابخشی	درون نگر بخشی	سیاستگذاری	هدف گذاری	توجیه ارتباط با فاوا	مرتبط با فاوا	خاص فاوا	سیاستها
	✓			✓		✓		-	-	-	۳۸. حمایت از آزادی‌های مشروع و صیانت از حقوق اساسی ملت
-	✓	-	-	-	-	✓		-	-	-	۳۹. اعتلای شأن، موقعیت، اقتدار و نقش جمهوری اسلامی ایران در منطقه و نظام بین الملل به منظور تحکیم امنیت ملی و پیشبرد منافع ملی با تأکید بر:
	✓	✓				✓		-		✓	۱-۳۹. تقویت همکاری‌های دوجانبه، منطقه‌ای و بین‌المللی با اولویت کشورهای همسایه
✓	✓	✓				✓		• عدم استفاده قرارداد همکاری در حوزه فاوا با کشورهای متخاصم • ایجاد شبکه‌های تبادل داده‌ای با کشورهای منطقه و دولت. • ایجاد مراکز داده مشترک • سرمایه‌گذاری مشترک در توسعه پهنای باند اینترنت منطقه	✓		۲-۳۹. تقویت روابط سازنده با کشورهای غیرمتخاصم
✓	✓	✓				✓		ایجاد هاب منطقه ایجاد مراکز داده	✓		۳-۳۹. بهره‌گیری از روابط برای افزایش توان ملی

H= off	H=on	برون نگر فرابخشی	برون نگر بخشی	درون نگر فرابخشی	درون نگر بخشی	سیاستگذاری	هدف گذاری	توجیه ارتباط با فاوا	مرتبط با فاوا	خاص فاوا	سیاستها
	✓	✓				✓		-	-		۳۹-۴. مقابله با افزون خواهی و اقدام متجاوزانه در روابط خارجی
	✓	✓				✓		-		-	۳۹-۵. تلاش برای رهایی منطقه از حضور نظامی بیگانگان
	✓	✓				✓		-	-		۳۹-۶. حمایت از مسلمانان و ملت های مظلوم و مستضعف به ویژه ملت فلسطین
	✓	✓				✓		-	-		۳۹-۷. تلاش برای همگرایی بیشتر میان کشورهای اسلامی
	✓	✓				✓		راهبری - اینترنت نمونه خوبی برای این کار است	✓		۳۹-۸. تلاش برای اصلاح ساختار سازمان ملل
	✓	✓				✓		-	✓		۳۹-۹. سازمان دهی تلاش مشترک برای ایجاد مناسب و نظامات جدید اقتصادی، سیاسی و فرهنگی و جهانی با هدف تأمین عدالت، صلح و امنیت جهانی
	✓	✓				✓		-	✓		۴۰. حضور فعال و هدفمند در سازمان های بین المللی و منطقه ای و تلاش برای ایجاد تحول در رویه های موجود براساس ارزش های اسلامی
	✓	✓				✓		ایجاد استانداردهای اطلاعاتی بین کشورهای منطقه برای تبادل اطلاعات پولی، صادرات و... مبارزه با پولشویی الکترونیک	✓		۴۱. ارتقای نقش مدیریتی ایران در توزیع و ترانزیت انرژی، افزایش فرصت های صادراتی، جذب سرمایه و فناوری های پیشرفته و کمک به استقرار نظام پولی، بانکی و بیمه ای مستقل با کمک کشورهای منطقه ای و اسلامی و دوست با هدف کاهش وابستگی به سیستم پولی نظام سلطه

H= off	H=on	برون نگر فرابخشی	برون نگر بخشی	درون نگر فرابخشی	درون نگر بخشی	سیاستگذاری	هدف‌گذاری	توجیه ارتباط با فاوا	مرتبط با فاوا	خاص فاوا	سیاست‌ها
	✓	✓				✓		توسعه محتوی تمدن اسلامی و ایران در اینترنت با همکاری‌های فنی و تأکید بر وحدت ملی	✓		۴۲. تقویت تعامل فرهنگی، حقوقی، سیاسی و اقتصادی با جهان به‌ویژه حوزه تمدن اسلامی - ایرانی
	✓	✓				✓		توسعه زبان فارسی در محیط‌های رایانه‌ای حمایت از پدیدآورندگان محیط‌های رایانه‌ای ایجاد شبکه‌های اجتماعی برای تعامل با ایرانیان کل جهان	-	✓	۴۳. تقویت هویت اسلامی و ایرانی ایرانیان خارج از کشور، کمک به ترویج خط و زبان فارسی در میان آنان، حمایت از حقوق آنان و تسهیل مشارکت آنان در توسعه ملی
	✓			✓		✓		-			۴۴. تحکیم و ارتقای امنیت پایدار، فراگیر و تضمین‌کننده اهداف و منافع ملی با تأکید بر:
✓				✓		✓		-		-	۴۴-۱. تقویت نقش مردم و اطلاعات مردمی در پیشگیری از تحرکات ضد امنیتی
	✓			✓		✓		-	✓	-	۴۴-۲. تقویت و تعامل مؤثر در دستگاه‌های اطلاعاتی، انتظامی و قضایی و هماهنگی بین آنها برای تأمین اشراف اطلاعاتی و مقابله با هر نوع اختلال در امنیت عمومی، اقتصادی و اجتماعی و مقابله با تهدیدهای نرم
	✓			✓		✓		-		✓	۴۴-۳. ایجاد سامانه یکپارچه نرم‌افزاری اطلاعاتی، ارتقای

H= off	H=on	برون نگر فرابخشی	برون نگر بخشی	درون نگر فرابخشی	درون نگر بخشی	سیاستگذاری	هدف گذاری	توجیه ارتباط با فاوا	مرتبط با فاوا	خاص فاوا	سیاست‌ها
											سطح حفاظت از اطلاعات یارانه‌ای، توسعه علوم و فناوری‌های مرتبط با حفظ امنیت سامانه‌های اطلاعاتی و ارتباطی به منظور صیانت از فضای تبادل اطلاعات، تقویت فنی برای مقابله با تخلفات در فضاهای رایانه‌ای و صیانت از حریم فردی و عمومی
	✓			✓		✓		-	-		۴-۴. تقویت زیرساخت‌های انسجام و همبستگی ملی برای پیشگیری و مقابله با عوامل بروز گسست‌های هویتی، اجتماعی، فرهنگی و اعتقادی
	✓				✓	✓		-	-		۴۵. ارتقای توانمندی‌های دفاعی و قدرت بازدارندگی به منظور دفاع از حاکمیت، تمامیت ارضی، منافع و امنیت ملی و مقابله مؤثر با تهدیدهای خارجی و ایجاد توازن منطقه‌ای با تأکید بر:
✓	✓				✓	✓		-	✓	✓	۱-۴۵. کسب دانش و فناوری‌های نو و نرم‌افزارهای پیشرفته دفاعی و نوسازی و بازسازی صنایع دفاعی، افزایش ضریب خودکفایی با توسعه تحقیقات و بهره‌مندی از همه ظرفیت‌های صنعتی کشور
	✓				✓	✓		-	-		۲-۴۵. اهتمام به حضور نیروهای مردمی در امنیت و دفاع از کشور و انقلاب با تقویت کمی و کیفی بسیج مستضعفان
	✓				✓	✓		-	✓		۳-۴۵. گسترش پدافند غیرعامل
	✓				✓	✓		-	-		۴-۴۵. امنیت پایدار مناطق مرزی و کنترل مؤثر مرزها
۴۸	۸۹	۱۴	۳	۴۵	۳۰	۸۶	۱۱	-	۵۵	۱۲	جمع کلی تعداد موارد

۲-۱. آمار مربوط به ویژگی سیاست‌ها

در جدول تحلیل ویژگی سیاست‌ها، می‌توان ملاحظه کرد که:

- در مجموعه سیاست‌های ابلاغی، با ۹۷ سیاست (بند) سروکار داریم که ۴۵ بند اصلی و ۵۲ سیاست فرعی (ذیل سیاست‌های اصلی) دسته‌بندی شده‌اند.
  - با قرائت فاوا - گرایانه می‌توان حداقل ۱۲ بند را مستقیماً مربوط به فاوا دانست.
  - به طور غیرمستقیم نیز ۵۵ بند این مجموعه، به فاوا مربوط می‌شود.
- (با این وصف هیچ موردی را در مجموعه سیاست‌ها نمی‌توان یافت که به کل بی‌ارتباط با فاوا باشد)
- از میان بندهای این مجموعه، ۱۱ بند مربوط به هدف‌گذاری کلان است.
  - و بقیه یعنی ۹۰ مورد از جنس سیاست‌گذاری‌اند (علت اینکه جمع موارد هدف‌گذاری و سیاست‌گذاری بیش از ۹۷ مورد است این است که در چهار مورد سیاست‌های کمی، هم از نوع سیاست‌گذاری‌اند - یعنی مانا هستند و به برنامه‌های ششم و هفتم توسعه نیز سرایت خواهند کرد - و هم از نوع هدف‌گذاری به حساب می‌آیند).
  - ۲۰ مورد از سیاست‌ها، درون‌نگر بخشی‌اند یعنی به داخل کشور و به یکی از بخش‌های نظام مربوط می‌شوند.
  - اما ۴۵ مورد از سیاست‌ها درون‌نگر فرابخشی‌اند و به عبارت دیگر: معطوف به داخل کشور و همه بخش‌های نظام هستند.
  - سه مورد از سیاست‌ها برون‌نگر بخشی‌اند. یعنی به صادرات، روابط منطقه‌ای، بین‌المللی و جهان ایران مربوطند آن هم در مورد یک بخش از کشور.
  - چهارده سیاست هم، از نوع برون‌نگر فرابخشی‌اند یعنی از یکسو معطوف به خارج از کشورند و از سوی دیگر مربوط به همه بخش‌های کل نظام.
  - ۸۹ مورد از سیاست‌ها از نوع مداخله دولت به صورت حمایت اختصاص، بودجه یا اجرای مستقیم توسط دولت است.
  - ۴۸ مورد نیز یا از نوع غیرحاکمیتی‌اند و یا هم حاکمیتی و هم غیرحاکمیتی هستند، اما در ۸ مورد صرفاً غیرحاکمیتی به‌شمار می‌آیند.

۲-۲. دیدگاه‌های معطوف به فاوا در میان سیاست‌ها

آنچه در پی می‌آید - به‌خاطر پرهیز از اطاله نوشتار - دربرگیرنده نمونه‌هایی از سیاست‌هایی است که تحقق آن، امروزه در گرو توسعه فاوا است و یا با فاوا بهتر می‌توان به آنها تحقق بخشید.

نمونه اول - امور علمی و فناوری

بند «۷» - تحول در نظام آموزش عالی و پژوهش

ایجاد تحول در نظام آموزش عالی و پژوهش، هر چند دارای ابعاد متنوعی مثل موارد زیر است:

- افزایش بودجه، افزایش دانشجویان (بند «۷-۱»)،
- دستیابی به جایگاه دوم علم و فناوری در منطقه (بند «۷-۲»)،
- ارتباط مؤثر بین دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی با صنعت (بند «۷-۳»)،
- دستیابی به «فرافن»^۱ (بند «۷-۵»)،
- یادگیری الکترونیکی،^۲
- آموزش و پرورش الکترونیکی،^۳
- درس افزار،^۴
- اما تحقق همه این موارد، امروزه خود نیازمند فاوا است.

نمونه دوم - امور اجتماعی

بند «۱۴» اصلاح نظام اداری و قضایی

در این مورد نیز اگرچه سیاست‌های کلی برنامه پنجم، موارد را به تفصیل ذکر کرده است مثل: افزایش تحرک و کارایی، بهبود خدمت‌رسانی به مردم، تأمین کرامت و معیشت کارکنان، به‌کارگیری مدیران و قضات لایق و امین و تأمین شغلی آنان، حذف یا ادغام مدیریت‌های موازی، تأکید بر تمرکززدایی در حوزه‌های اداری و اجرایی، پیشگیری از فساد اداری و مبارزه با آن و تنظیم قوانین مورد نیاز (بند ۱۴).

اما کاراترین ابزار تحقق این سیاست‌ها، خودکارسازی ادارات و راه‌اندازی قضاوت الکترونیکی^۵ یا محاکم الکترونیکی^۶ و دلالت الکترونیکی^۷ است. توضیح اینک:

منظور از «قضاوت الکترونیکی»، «محاکم الکترونیکی» و «دلالت الکترونیکی»، مجموعه خدماتی است که به‌صورت بر خط، از وبگاه وزارت دادگستری (و به‌ویژه از «پورتال» این وزارتخانه، قابل دریافت است. زیربنای این خدمات، دادگان‌های قانونی و حقوقی قابل دسترسی از سوی قضات و

1. High - Tech

2. e - learning

3. e - education

4. Course - ware

5. e- jurisprudencia (به زبان اسپانیولی)

6. e - justice

7. e - evidence

کالای حقوقی متهمان است و بدون شک: زمامداری الکترونیکی، زیرا که خدمات مذکور، ذیل خدمات زمامداری الکترونیکی، عرضه و یکپارچه می‌شوند. باید توجه داشت که از همین رو باید به جای «دولت الکترونیکی» از اصطلاح عام‌تر: «زمامداری الکترونیکی» استفاده کرد چرا که نه تنها قوه مجریه بلکه قوای قضائیه و مقننه نیز در فضای رایانه‌ای زمامداری الکترونیکی، حضور دارند و علاوه بر اینها سایر بخش‌های حاکمیتی غیردولتی مثل نهادهای زیرمجموعه رهبری در آن، به ارائه سرویس می‌پردازند.

اما کارهای مهمی که باید پیش از راه‌اندازی این سرویس‌ها، صورت پذیرند عبارتند از:

- تعیین فرم‌های درخواست^۱ یا برگه‌های رسمی، چاپ شده روی کاغذ در «قطع‌های آ - چهار»^۲ که قابلیت الکترونیکی شدن را دارند.
- تعیین مهلتی برای استفاده همزمان از فرم‌های الکترونیکی و کاغذی،
- تعیین مقطع زمانی حذف و جمع‌آوری فرم‌های کاغذی و صرفاً الکترونیکی کردن فرم‌ها،
- تعیین فرم‌هایی که هیچ وقت الکترونیکی نمی‌شوند و نباید بشوند یعنی فرم‌هایی که باید کاغذی باقی بمانند.

باید توجه داشت که: برای مثال هم‌اکنون نود فرم حقوقی - قضایی به صورت الکترونیکی، در اینترنت در دسترس همگان‌اند که اولین و آخرین آنها عبارتند از:

۱. فرم نمونه دادخواست الزام به دادگاه عمومی نخستین،

:

۹۰. فرم دادخواست تجویز انتقال منافع مورد اجاره به ثالث (از سوی وکیل).^۳

و یا فرم‌های مورد استفاده در سازمان صنایع و معادن در اینترنت در دسترس همگان هستند.

برای مثال فرم‌های مورد استفاده در برنامه‌ریزی و توسعه عبارتند از:

- فرم جواز تأسیس،
- فرم تعهدنامه،
- فرم تغییرنام،
- فرم تمدید.

و بسیاری دیگر ...^۴

1. Application form
2. A - 4 Format

۳. نک: وبگاه زیر: تحت عنوان: «فرم‌های حقوقی و قضایی»:

www.kishtpc.com/ministry%20of%20justice.htm

۴. نک: وبگاه زیر، تحت عنوان: «فرم‌های مورد استفاده در سازمان صنایع و معادن»

www.mio-markazi.ir/newweb/forms.asp

دیدگاه‌های معطوف به فاوا در کلیت سیاست‌ها

عرضه خدمات الکترونیکی از طریق زمامداری الکترونیکی، ستون فقرات حاکمیت و ضامن تحقق اهداف سیاست‌هاست. هم‌اکنون شماری از نهادهای حاکمیتی، اقدام به اجرای ناقص زمامداری الکترونیکی کرده‌اند (که البته ناقص بودن این نوع اجراها به علت یکپارچه نبودن رویکرد نظام به زمامداری الکترونیکی است) ولی ضروری است با انجام پیمایشی ملی^۱، تعداد و موارد همه فرم‌های دستگاه‌های عمومی دولتی و غیردولتی، احصا و بررسی، تعدیل و پالایش و با اعمال موازین و معیارهای زمامداری الکترونیکی، سازگار و استاندارد شوند تا فرم‌های قابل الکترونیکی شدن از فرم‌های غیرقابل الکترونیکی شدن، در کوتاه‌مدت و بلندمدت، مشخص شوند.

در همین رابطه می‌توان به التزام دیگری برای تحقق اهداف و سیاست‌های نظام رسید و آن نیز تجدیدنظر در حقوق «شهروندان»^۲ است (یعنی «شهروندانی» که «شبکه‌ای» شده‌اند).^۳

یکی از حقوق شهروندان، حراست از حریم خصوصی آنهاست که با اجرای زمامداری الکترونیکی و توسعه و گسترش تدریجی آن، عرصه‌های وسیعی از حریم خصوصی افراد، شفاف و در دادگان‌های^۴ متعددی، ثبت و ضبط می‌شود. لذا باید به هر ایرانی، این حق را داد که بتواند، هر آن به رکوردهای^۵ مربوط به خود (یعنی آنچه داده‌های شخصی وی است) دسترسی و اشراف داشته باشد.

از همین نمونه مذکور، معلوم می‌شود که کارهای زمامداری الکترونیکی، علاوه بر «مهندسی فرهنگی کشور» (مذکور در بند «۱» سیاست‌ها)، مهندسی اجتماعی و حقوقی وسیعی را می‌طلبد تا اجرایی شود.

از سوی دیگر، از شواهد و قراین بسیاری بر می‌آید که اگرچه بنیانگذاران و نوآوران فناوری اینترنت، شبکه‌ای را می‌خواستند که از دسترس دشمنان زمان (در دوران جنگ سرد) به دور باشد، اما این خواست ایشان، معکوس شد و اینک اینترنت به صحنه جهانی جنگ مجازی با دشمنان نامرئی بدل شده است که - در اکثر موارد - بدون آنکه خونی بریزد و گلوله‌ای شلیک شود خسارات معتناهایی را به ارکان امنیتی و اطلاعاتی دولت و عموم مردم به‌ویژه بخش خصوصی، وارد می‌کند.

از سویی، نه دوری جستن از اینترنت و فضای سایبری^۶ برای احدی و کشوری، ممکن است و نه بی‌مبادلاتی و بی‌فکری و مثبت‌اندیشی مفرط در مورد اینترنت و فضاهای مجازی آن، از سوی دیگر. پس در رابطه با:

---

1. Nation – wide Survey
2. Netizens
3. Networked citizens
4. Data bank
5. record
6. Cyber space

• امور سیاسی، دفاعی و امنیتی که ده بند پایانی مجموعه سیاست‌های کلی نظام را به خود اختصاص داده‌اند، ضروری است انجمن رمز ایران و سایر انجمن‌های علمی کشور در رابطه با شورای عالی امنیت، فضای تبادل اطلاعات (افتا) بکوشند سپرواره‌هایی^۱ را با «موتورهای نرم‌افزاری»^۲ کاملاً درونی (و غیرخارجی) و ملی تکامل و توسعه دهند تا تلاش برای امنیت عرصه‌های سایبری، معنا و مفهوم واقعی خود را بازیابد.

همچنین لازم است به منظور تکمیل تلاش مذکور، نهادها و بنگاه‌های مراجع ملی صدور گواهینامه‌های^۳ نرم‌افزار، امضای دیجیتالی، آزمون سپرواره‌ها و بسیاری دیگر (مثل مراکز داده‌های اینترنتی)^۴ در داخل کشور، تقویب، تجدید ساختار و یکپارچه شوند تا در عرصه‌های حیاتی همچون امور دفاعی و امنیتی کشور، خودکفا شویم.

در مجموع: به سختی می‌توان سیاست و بندی از بندهای چهل و پنج‌گانه مجموعه سیاست‌های کلی برنامه پنج‌ساله پنجم را یافت که به نحوی نامرتب با زمامداری الکترونیکی و جامعه اطلاعات باشد، بلکه برعکس، قرائت فاوا - گرایانه این سیاست‌ها، دیدی جامع به مطالعه و پژوهشگر می‌دهد که می‌تواند به مباحث مربوط به سیاست‌ها، ابعادی کلی‌نگر بدهد، جامع و بدیع.

برای مثال: اگر «تلاش برای رهایی منطقه از حضور بیگانگان» (بند «۵-۳۹») ذیل امور سیاسی، دفاعی و امنیتی) اندکی در پرتو قرائت فاوا- گرایانه، مورد مذاقه و ملاحظه قرار گیرد، دیده می‌شود که امروزه بیگانگان نه فقط در مرزهای کشور ایران بلکه در درون کشور و در بطن هر نهاد، بنگاه و خانه حضوری مجازی و فعال دارند و این تهدید نه فقط در مورد ایران بلکه درباره هر کشوری حتی قدرت‌های بزرگ و متجاوز جهان، صادق است.

نتیجه‌گیری

از ورود فناوری اطلاعات و ارتباطات به سیاستگذاری‌های کلان کشور زمان زیادی نمی‌گذرد، هر چند هنوز این فناوری به جایگاه اصلی خود با بهره‌گیری از تمام ظرفیت‌های آن نرسیده است. نفوذ قابلیت‌ها و توانمندی‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات در تمام عرصه‌ها به حدی است که دیگر نمی‌توان بدون بهره‌گیری از آن تحقق چشم‌انداز را متصور شد و بر همین اساس است که هم در برنامه چهارم توسعه و هم در سیاست‌های کلی برنامه پنجم رویکرد بهره‌گیری از این فناوری در جای جای آنها وجود دارد. یکی از مهم‌ترین دلایل این رویکرد اهمیت یافتن نقش اطلاعات و مدیریت

---

1. Firewall
2. Software engine
3. National certification authority
4. Internet Data Center (IDC)

اطلاعات در برنامه‌ریزی و سیاستگذاری است و فناوری اطلاعات ابزار توانمندی برای مدیریت اطلاعات تلقی می‌شود که درخصوص سیاست‌های ابلاغی مقام معظم رهبری در برنامه پنجم توسعه اهمیت اطلاعات روشن و شفاف نمود یافته است. از همین‌رو برنامه پنجم توسعه در سیاست‌ها باید پاسخی در خور به این توجه داشته باشد. نکته دیگر اینکه برنامه توسعه فقط برای بخش دولتی نیست و تمام کشور باید تلاش کنند تا اهداف چشم‌انداز جمهوری اسلامی و برنامه‌های پنج ساله آن تحقق یابد، یعنی براساس اصل ۴۳ قانون اساسی هم دولت، هم بخش خصوصی و هم تعاونی و در کنار این سه کلیه آحاد ملت باید همسو و هماهنگ با اجرای برنامه پنجم به تحقق اهداف عالی نظام جمهوری اسلامی کمک کنند. بنابراین از این حیث، برنامه پنجم توسعه باید به کلیه بخش‌ها و نیز تمام مردم قابل تعمیم یا به بیان دیگر کل‌نگر باشد. همچنان‌که در سیاست‌ها هم دیده شده که درصد زیادی از سیاست‌ها مربوط به بخش خصوصی است و باید برنامه پنجم با همین رویکرد توجه به «غیردولت» تدوین و تصویب شود. در انتها لازم به ذکر است که: این گزارش بر آن بود تا از نگاه ظرفیت‌های بالقوه فاوا به سیاست‌های کلی برنامه پنجم بپردازد و از این حیث همچنانکه ملاحظه شد برنامه پنجم باید واجد احکامی برای عمل به این سیاست‌ها با بهره‌گیری از فاوا باشد.

شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۹۷۵۱

عنوان گزارش: ۶. الزامات تحقق سیاست‌های کلی با رویکرد ویژه به توانمندی‌های «فاوا»

نام دفتر: مطالعات ارتباطات و فناوری‌های نوین

تهیه و تدوین‌کنندگان: عباس پورخصالیان، رضا باقری‌اصل

ناظر علمی: —

متقاضی: معاونت پژوهشی

سرپرستار: حسین صدری‌نیا

واژه‌های کلیدی و معادل انگلیسی آنها: —

تاریخ انتشار: ۱۳۸۸/۴/۱۴